

Tartalom

Bevezetés	2
Összefoglalás	3
Terület, településstruktúra	4
A Centrope régióban élő népesség jellemzői	5
Demográfiai jellemzők.....	5
Oktatás	10
Gazdasági aktivitás.....	12
Lakáskörülmények.....	16

Megjegyzések

Jelmagyarázat

További információk, adatok (linkek)

Bevezetés

A Centrope régió négy ország, Ausztria, Csehország, Magyarország és Szlovákia határ menti térségeit öleli fel. Területét Kelet-Ausztria (Alsó-Ausztria, Bécs és Burgenland tartományok), Dél-Morvaország (Jihocesky, Jihomoravsky és Vysocina régiók), Nyugat-Magyarország (Győr-Moson-Sopron és Vas megyék), valamint Nyugat-Szlovákia (Bratislava/Pozsony és Trnava/Nagyszombat járások) alkotják.

A négy tagállam közötti együttműködés 2003-ban Kittseeben egy politikai szándéknyilatkozat aláírásával vette kezdetét, amikor a döntéshozók megállapodtak Európa középső régiójának, a Centrope-nak a létrehozásában, fejlesztésében. Az összefogás célja az évtizedekig politikailag széttagolt területek kulturális, ökológiai és gazdasági fejlődésének elősegítése, a társadalmi és a gazdasági potenciál mind teljesebb kiaknázása. A 2004. évi európai uniós bővítés, majd a 2007. évi schengeni csatlakozás is nagyban hozzájárult a határokon átnyúló térség összeolvadásához, ezáltal a közös területi egység további növekedéséhez, versenyképességének fokozásához.

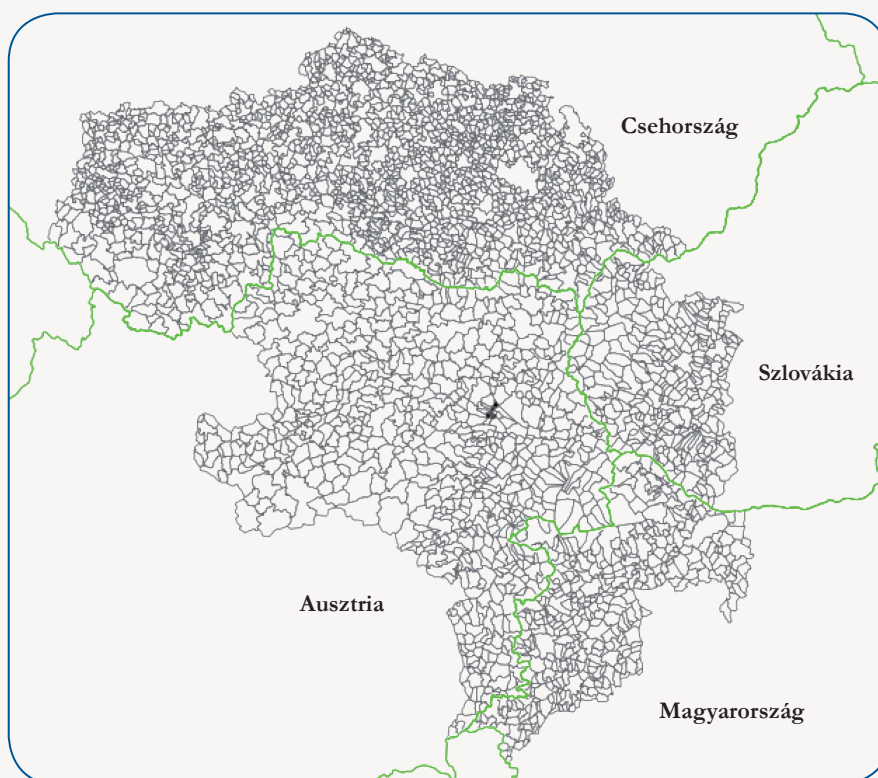
Az együttműködés keretében a négy országban működő területi statisztikával foglalkozó szervezetek közös munkával egy egységes módszertanon alapuló, harmonizált, település szintű adatokat tartalmazó adatbázist hoztak létre, melyet térinformatikai alkalmazás egészít ki. A CentropeMAP felület és a CentropeSTATISTICS adatbank lassan, de folyamatosan fejlődik, melyben az Eurostat adatbázisaiban nem elérhető, település szintű információk férhetők hozzá. Az alkalmazás jelenleg elsősorban demográfiai adatokat tartalmaz, melyeket olyan, a 2011. évi népszámlálásokból származó információk egészítenek ki, mint a gazdasági aktivitás, a foglalkoztatottak ingázása, a népesség iskolai végzettsége, valamint a lakásállomány korösszetétele.

Jelen kiadványunk célja, hogy a közös adatbázisban rendelkezésre álló adatok segítségével képet adjunk a Centrope régióban élő népesség jellemzőiről, a térségen belül fellelhető azonosságokról és különbségekről.

A kiadványban szereplő adatok, táblák és ábrák forrása a www.centropemap.org oldalon elérhető közös adatbázis és grafikus alkalmazás.

1. ábra

A Centrope régiót alkotó térségek

Összefoglalás

- A Centrope régiót négy szomszédos ország különböző területi egységei alkotják. Összesen több mint 61 ezer km²-t ölel fel, ahol 2015. január elsején 7,9 millióan éltek, azaz a régió a négy ország együttes területének ötödét, népességének közel negyedét képviseli.
- A Centrope régióban mintegy 3500 település található. A cseh és a magyar területet aprófalvas településszerkezet jellemzi, az osztrák és a szlovák térségben a településhálózat fő részét viszont a néhány ezer fős települések képezik.
- A négy ország szomszédos területei által felölelt régióban 275 város található, a terület nagyságával összefüggésben legtöbbjük a cseh és az osztrák oldalon. A Centrope régió lakosainak döntő része (65%) városokban él. Összesen tíz város népessége nagyobb 50 ezer főnél. Kettő közülük főváros (Bécs és Pozsony), melyek a teljes régió társadalmi-gazdasági jellemzőit befolyásolják. A további három-három a cseh (Brünn, Ceske Budejovice és Jihlava) és a magyar (Győr, Szombathely és Sopron), egy-egy az osztrák (Sankt Pölten) és a szlovák (Trnava) területen található.
- A térség népességvonzó képessége jelentős, melyet jól jelez, hogy a természetes népmozgalmi folyamatok révén lényegében nem változna a régió lélekszáma. A bővülés így a bevándorlásnak köszönhető, különösen a nagyobb városok vonzáskörzetében.
- A Centrope régió belüli térségeket hasonló demográfiai folyamatok jellemzik, annak ellenére, hogy az egyes országrészek jelenlegi korstruktúrája eltérő. A népesség korszerkezete mindenütt öregedő, az időskorúak hányada a települések döntő részében meghaladja a gyermekkorúakét.
- A lakosság iskolázottsága a két főváros, valamint a nagyobb városok vonzáskörzetében a legmagasabb. A magyar területen élők képzettsége az osztrák országrészben élőkhez hasonlít a legnagyobb mértékben.
- A régió munkaerő-piaci helyzete általánosságban kedvezőbb a négy ország átlagánál: a népesség gazdasági aktivitása és foglalkoztatottsági szintje magasabb, a munkanélküliségi ráta pedig alacsonyabb. A térségen belül e tekintetben megfigyelhető különbségeket a lakosság korösszetételén túl a fővárosok, a nagyobb foglalkoztatási centrumok jelenléte határozza meg.
- Szintén két főváros jelenléte és vonzáskörzetének nagysága befolyásolja a foglalkoztatottak gazdasági ág szerinti összetételét. A Centrope régióban mindenütt a szolgáltatási szektor alkalmazza a legtöbb munkavállalót, a cseh és a magyar országrészekben azonban az átlagosnál jóval többen dolgoznak az iparban, építőiparban.
- A Centrope régióban az egyes országrészek lakásállományának korösszetétele – az osztrák fővárostól eltekintve – nem mutat jelentős különbséget. Az urbanizációs folyamatok, illetve a gazdasági fellendülés következményeként a hatvanas évektől kezdődően, s ezen belül az ezredfordulót követően a lakásépítések számában mindenütt növekedés volt.

1. tábla

Néhány kiemelt mutató a Centrope régióról

Centrope régió, országrészek	Terület, ezer km ²	Települések száma	Népesség, ezer fő
Cseh országrész	24,0	2 000	2 320
Magyar országrész	7,5	399	707
Osztrák országrész	23,6	745	3 711
Szlovák országrész	6,2	324	1 184
Centrope régió összesen	61,4	3 468	7 922

Terület, településstruktúra

A Centrope régót különböző területi egységek alkotják: Ausztriában a NUTS 2 szintet képviselő tartományok, Csehországban, Magyarországon és Szlovákiában NUTS 3 szintű kerületek, megyék, illetve régiók. Ez alapján a Centropét alkotó térségek nagysága, településszerkezete változatos, melyet az is befolyásol, hogy két főváros (Bécs és Pozsony) is része az együttműködésnek.

A Centrope régió több mint 61 ezer km²-t ölel fel, mely tagországai összterületének egyötödét jelenti. Területének meghatározó részét, 78%-át a cseh és az osztrák országrészek fedik le, és ők képviselik a legnagyobb részt saját országuk területéből is. A magyar és a szlovák térségek jóval kisebbek. A legnagyobb kiterjedésű Dél-Morvaország (cseh országrész) csaknem négyszer akkora, mint a legkisebb Nyugat-Szlovákia (szlovák országrész). Egyaránt Kelet-Ausztriában található a legnagyobb és a legkisebb területi egység: Alsó-Ausztria mérete (19 186 km²) 46-szor nagyobb Bécsnél (415 km²), mely önálló tartományt képez az országban.

2. tábla

Terület, települések, 2014

Centrope régió, országrészek	Terület, km ²	Részesezés a		Települések száma	Részesezés a saját ország település- számából, %	100 km ² -re jutó telepü- lések száma
		Centrope régió	saját ország			
		területéből, %				
Cseh országrész	24 048	39,2	30,5	2 000	32,0	8,3
Magyar országrész	7 544	12,3	8,1	399	12,6	5,3
Osztrák országrész	23 563	38,4	28,1	745	31,6	3,2
Szlovák országrész	6 199	10,1	12,6	324	11,2	5,2
Centrope régió összesen	61 354	100,0	20,1^{a)}	3 468	23,7^{a)}	5,7

^{a)} A Centrope régió aránya Ausztria, Csehország, Magyarország és Szlovákia együtteséhez viszonyítva.

A Centrope régióban összesen mintegy 3500 település található. Európa középső régiójában a településhálózat változatos. A cseh országrészben található a legtöbb közigazgatásilag is önálló település, itt a legsűrűbb a hálózat. A magyar és a szlovák térségben a települések száz km²-re vetített száma átlagosnak tekinthető. A domborzati viszonyokból eredően Ausztria keleti részén lazábban helyezkednek el a települések, számuk egységnyi területen a cseh érték kétötödét sem éri el. Ugyanakkor itt található a legnépesebb települések, csaknem ötezer fős az átlagos lélekszám. Szlovákia nyugati felében ugyancsak nagyobb méretű helységek vannak, egy-egy településen több mint háromszor annyian élnek, mint a szomszédos Dél-Morvaországban. A két fővárostól eltekintve az osztrák és a szlovák országrészben a legnagyobb a települések átlagos népessége, igaz a különbségek kisebbek.

3. tábla

A települések száma népességnagyság kategóriák szerint, 2014

Centrope régió, országrészek	499 és kevesebb	500–999	1000– 1999	2000– 4999	5000– 9999	10 000 és több	Átlagos település- nagyság, fő
	fős települések száma						
Cseh országrész	1 276	367	189	107	36	25	1 160
Magyar országrész	194	91	61	40	3	10	1 771
Osztrák országrész	37	128	301	209	43	27	4 981
Szlovák országrész	52	85	97	64	11	15	3 654
Centrope régió összesen	1 559	671	648	420	93	77	2 284

A régió cseh és magyar része aprófalvas szerkezetű, míg az osztrák és a szlovák területen a közepes méretű települések gyakoribbak. A Centrope régió majd minden tizenharmadik települése város. A négy országrész közül legtöbbjük a cseh és az osztrák térségben található. Utóbbi területen a legnagyobb az urbanizáltság mértéke, minden nyolcadik település városi rangú. A szlovák területen a legkisebb a számuk, de a magyar részen fordulnak elő a legritkábban, ahol csak minden tizenhatodik település rendelkezik városi címmel. Arányaiban azonban itt találhatóak a legnépesebb városok.

4. tábla

A városok száma népességnagyság kategóriák szerint, 2014

Centrope régió, országrészek	999 és kevesebb	1000– 1999	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 49 999	50 000 és több	Városok összesen
	fős városok száma						
Cseh országrész	5	15	56	36	22	3	137
Magyar országrész	–	1	12	2	7	3	25
Osztrák országrész	2	8	26	29	23	2	90
Szlovák országrész	–	–	1	7	13	2	23
Centrope régió összesen	7	24	95	74	65	10	275

A cseh területen az aprófalvas településstruktúrából adódóan a városok döntő részének népessége 2 ezer és 10 ezer fő közötti. A magyar területen ehhez hasonlóan a városi ranggal rendelkező települések majd fele 2000–4999 fős. Szlovákiában ezzel szemben a 10 ezer és 50 ezer fős városok a leggyakoribbak.

A Centrope régióban összesen tíz város népessége haladja meg az 50 ezer főt. A szlovák területen a főváros és Trnava, az osztrák részen Bécsen kívül Alsó-Ausztria tartományi központja, Sankt Pölten tartozik e kategóriába. A cseh és a magyar országrészekben 3–3 város népessége kiemelkedő Centrope viszonylatban (Brünn, Ceske Budejovice, Jihlava, valamint Győr, Szombathely és Sopron), melyek mindegyike szintén térségi központ szerepet tölt be.

A Centrope régióban élő népesség jellemzői

Demográfiai jellemzők

A Centrope régió Közép-Európában jelentős területet fed le, melyet jól jelez, hogy népessége egy-egy országgal vetekszik. 2015. január elsején a Centrope régió területén összesen 7,9 millió fő élt, amely a négy ország teljes népességének 23%-át jelentette. A legtöbbben, 3,7 millióan az osztrák területen laktak, ötször többen, mint a legkisebb lélekszámú magyar térségben (0,7 millió). A cseh kerületben 2,3 millió, míg a szlovák járásokban 1,2 millió lakost számláltak az év elején.

A régió legnépesebb települése Bécs, ahol mintegy 1,8 millió ember él. Szintén a térség nagyobb lélekszámú települései között említhető Pozsony (420 ezer), Brünn (377 ezer), Győr (129 ezer), Ceske Budejovice (93 ezer), Szombathely (78 ezer), Trnava (66 ezer) és Sopron (62 ezer) városa is.

Az egyes térségek saját országon belüli súlya – népességszám alapján – eltérő. Ausztriában Bécsben, illetve Burgenland és Alsó-Ausztria tartományokban együttesen él az ország lakosságának 43%-a, viszont a két magyar megyében élők saját országon belüli hányada jóval kisebb (7,2%). A szlovák, valamint a cseh területeken Szlovákia, illetve Csehország lakosságának egyaránt 22%-a lakik.

5. tábla

Népesség, 2015. január 1.

Centrope régió, országrészek	Népesség száma, ezer fő	Részesevés a		Városok népessége, ezer fő	Városi népes- ség aránya, %
		Centrope régió	saját ország		
		népességéből, %			
Cseh ország rész	2 320	29,3	22,0	1 422	61,3
Magyar ország rész	707	8,9	7,2	428	60,6
Osztrák ország rész	3 711	46,8	43,3	2 525	68,0
Szlovák ország rész	1 184	14,9	21,8	765	64,6
Centrope régió összesen	7 922	100,0	23,0^{a)}	5 140	64,9

^{a)} A Centrope régió aránya Ausztria, Csehország, Magyarország és Szlovákia együtteséhez viszonyítva.

A Centrope régió belül változatos a településstruktúra és az urbanizáltság mértéke. A városi népesség aránya az osztrák térségben a legnagyobb, melyet a főváros befolyásol csakúgy, mint a szlovák részen. Az aprófalvas településszerkezettel magyarázható, hogy a városokban élők hányada a cseh és a magyar országrészekben kisebb az átlagosnál, azonban itt is felülmúlja a 60%-ot. Utóbbi két térségben gyakoribbak a kisebb lélekszámú települések, így itt a népesség 12, illetve 7,2%-a 500 főnél kisebb lélekszámú helységeken él. A Centrope régióban átlagosan e kistelepüléseken lakók hányada mindössze 4,5%. A népesség 54%-a a legalább 10 ezer fő, további 15%-a a 2–5 ezer fős településeken él.

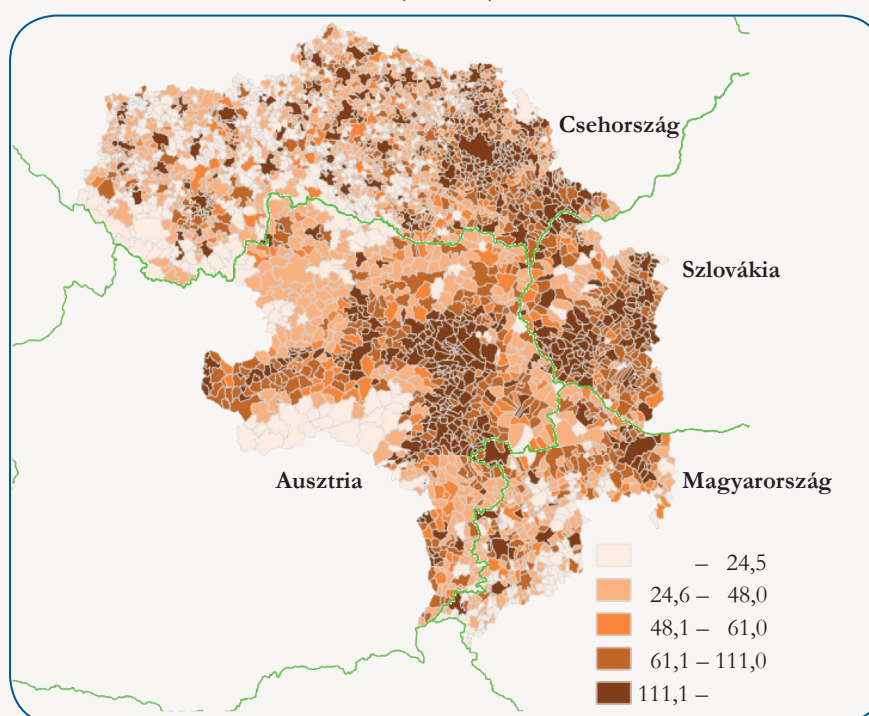
6. tábla

Népesség száma a települések népességnagyság kategóriája szerint, 2015. január 1.

Centrope régió, országrészek	499 és kevesebb	500–999	1000– 1999	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 49 999	50 000 és több
	fős település						
Cseh ország rész	273 486	260 365	260 312	325 496	244 035	435 108	521 246
Magyar ország rész	51 211	65 150	85 397	112 177	21 320	102 362	269 018
Osztrák ország rész	12 144	101 029	437 566	609 605	296 101	405 251	1 849 482
Szlovák ország rész	19 287	60 871	139 111	180 215	68 167	230 802	485 391
Centrope régió összesen	356 128	487 415	922 386	1 227 493	629 623	1 173 523	3 125 137

2. ábra

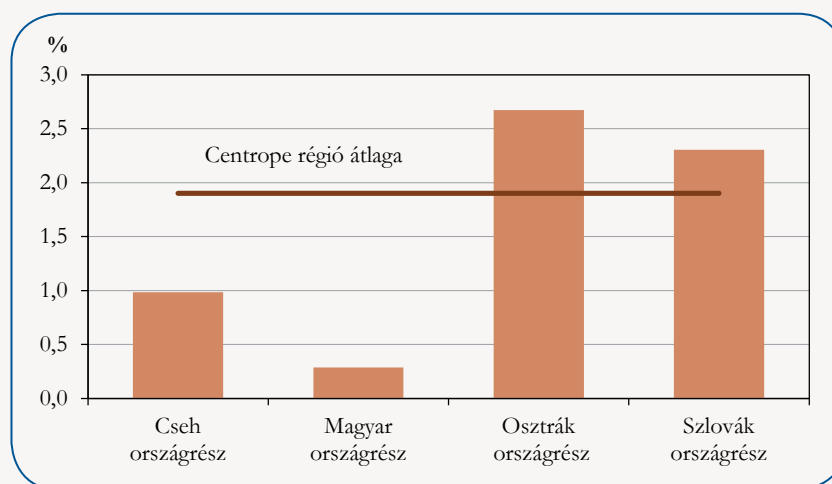
Népsűrűség a Centrope régióban, 2015. január 1.

(fő/km²)

2015. évi adatok alapján a Centrope régióban egy km²-en átlagosan 129 fő élt. Pozsony és környezete népsűrűségvonzó hatása miatt a legsűrűbben lakott terület a szlovák térség, ahol egy km²-re 191 fő jutott. Hasonló okokból őt követi a sorban az osztrák országrész, ahol a mutató értéke 158 főt tett ki. Győr-Moson-Sopron és Vas megye, illetve Dél-Morvaország már ritkábban lakott vidékek, ezen országrészekben km²-ként kevesebb mint 100 fő lakik. A népsűrűségi mutató nagyságát a domborzati viszonyokon túl a nagyvárosok gyakorisága és vonzaskörzetének kiterjedése is befolyásolja. A Centrope régióban így a legsűrűbben lakott területek a legnépesebb városok (Bécs, Pozsony, Brünn, Győr) környezetében találhatóak.

3. ábra

A népesség számának változása, 2015
(2011-hez képest)

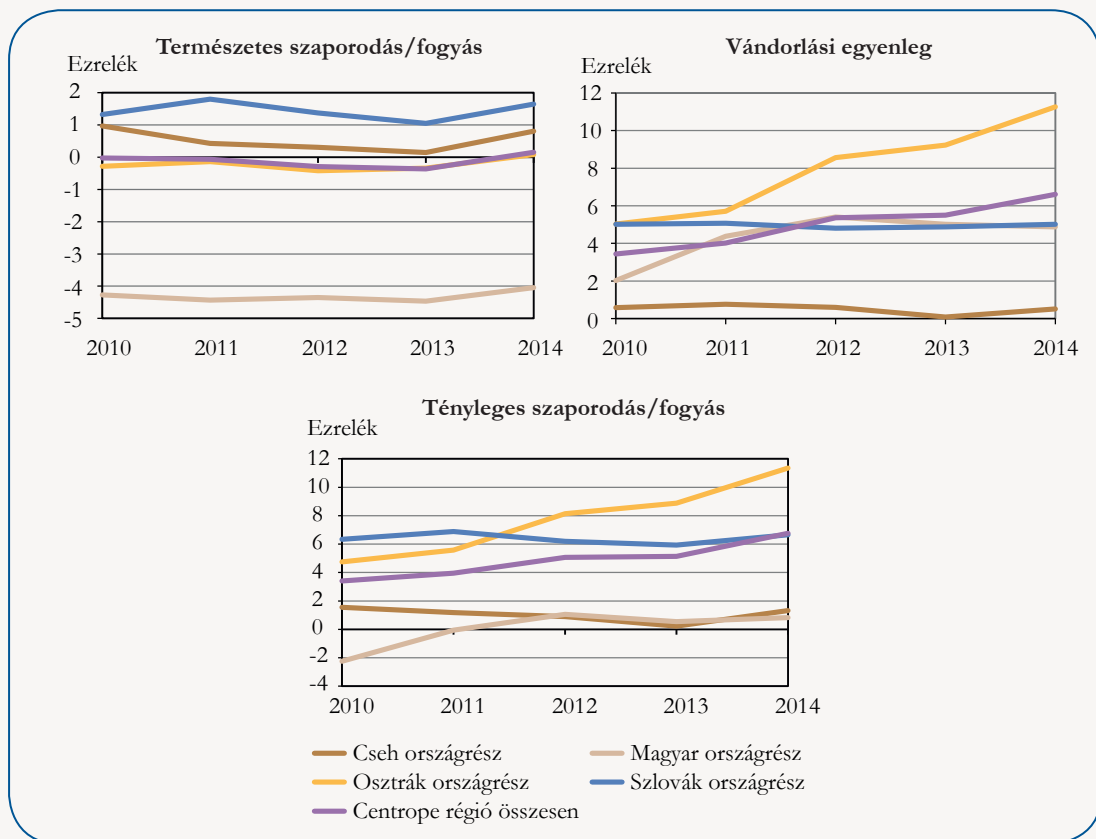

A Centrope régió növekvő népessége kedvező társadalmi, gazdasági potenciálra utal. 2011–2015 között mindegyik országrész területén gyarapodott a lakónépesség száma, összesen 148 ezer fővel (1,9%-kal). A legnagyobb mértékben – 2,7%-kal – az osztrák országrész lélekszáma nőtt, ami elsősorban Bécs népességének növekedéséből származik. A szlovák országrészben összesen 2,3, a cseh területen 1,0%-kal számláltak több főt, mint négy évvel korábban. A magyar megyékben tapasztalható a legkisebb mértékű, 0,3%-os gyarapodás.

E kedvező folyamat háttérében elsősorban a pozitív vándorlási egyenleg áll, hiszen a bevándorlók száma mindegyik ország területén meghaladta az elvándorlókét. A szlovák és a cseh országrészben ehhez természetes szaporodás is társult, viszont a másik két térségben többen haltak meg, mint ahányan születtek. 2014-ben az osztrák területen a pozitív vándorlási egyenleg mellett már a kismértékű természetes szaporodás is hozzájárult a népességszám-növekedéshez. A vándorlási mutató értéke az osztrák országrészben a legnagyobb, 2010 óta folyamatosan nőtt. 2014-ben a Centrope régióban a vándorlás fő célterülete a térség déli, dél-nyugati része volt. Elsősorban Ausztriába, azon belül is Bécsbe és vonzaskörzetébe, a magyar nagyvárosokba és azok környékére, a cseh országrész dél-nyugati részére, Brünn, valamint Pozsony környékére költöztek többen.

4. ábra

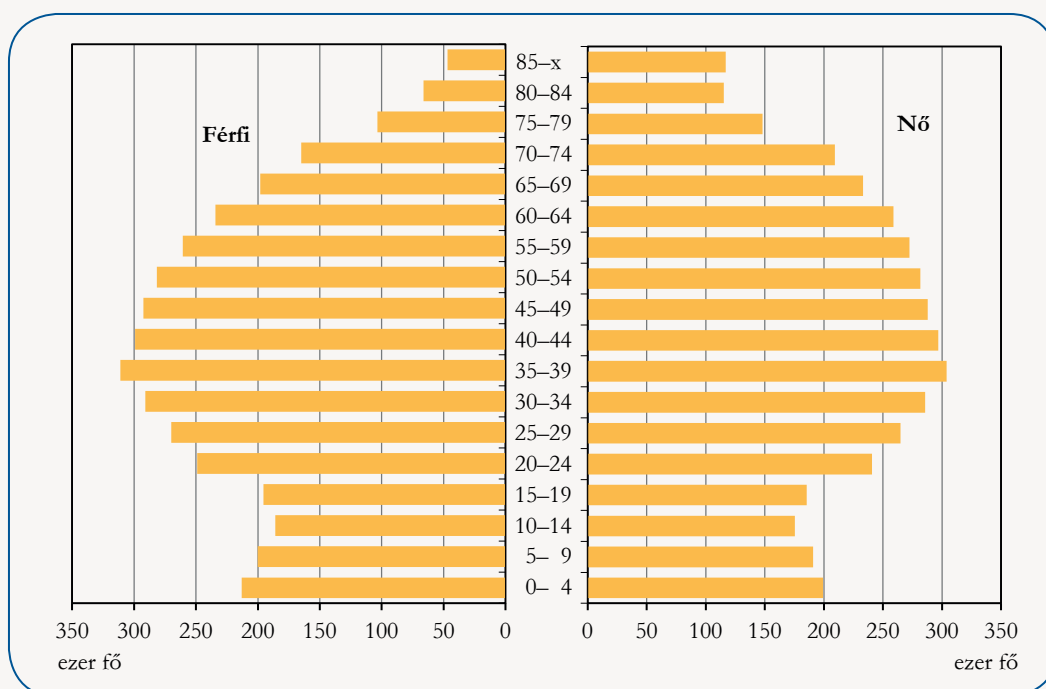
A lakónépesség-változás tényezőinek alakulása, ezer főre vetítve

2015-ben a Centrope régió minden országrészében nőtlébbet mutatkozott, ezer férfira átlagosan 1055 nő jutott. Ez a mutató a szlovák területen a legmagasabb (1079), a cseh országrészben a legalacsonyabb (1033).

5. ábra

A népesség nem és korcsoport szerint a Centrope régióban, 2015. január 1.

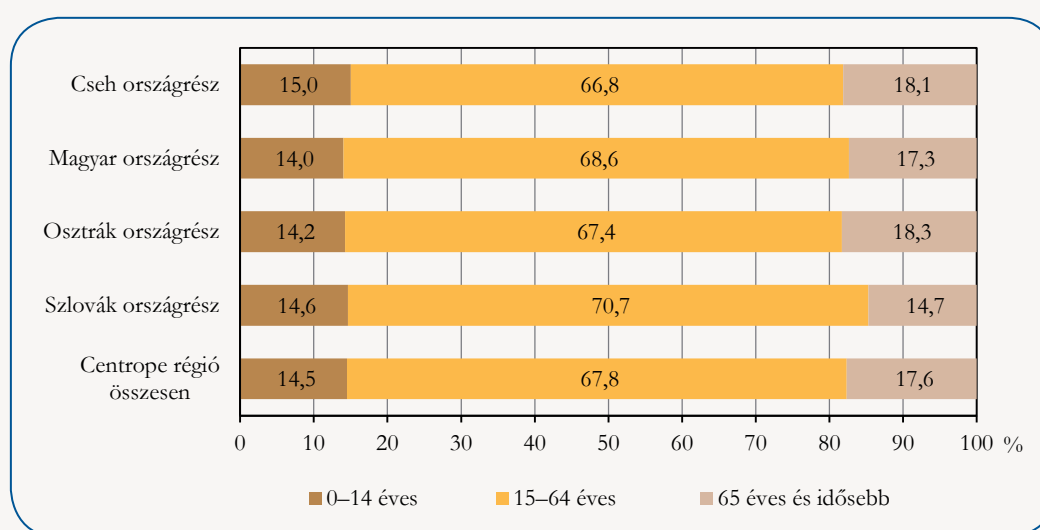

A térségek korfáit tekintve is jól látható az öregedő szerkezet. Az ábrák az országrészek esetében hasonlóak, egyedül a szlovák területre jellemző korcsoportos népességmegoszlás tér el valamelyest a többitől, mivel itt a 64 éven felüliek kisebb hányadot képviselnek.

A négy terület közül a szlovák országrész korösszetétele a legfiatalabb, hiszen itt a legalacsonyabb az időskorúak hányada, s az egyik legmagasabb a fiataloké. A munkaerő-piaci szempontból aktívnek számító 15–64 évesek aránya is itt a legnagyobb. Ezzel szemben az osztrák, illetve a cseh területeken él a legöregebb népesség a Centrope régióban. A négy országrész korösszetétele kissé eltér a saját országukra jellemzőtől. A legnagyobb különbség Nyugat-Szlovákiában figyelhető meg, ahol az ország egészére jellemzőnél a gyermekkorúak aránya 0,7 százalékponttal kisebb, az időskorúaké viszont 0,8 százalékponttal nagyobb. A magyar megyékben a munkaerő-piaci szempontból aktívnek tekinthető 15–64 évesek – 1,0 százalékponttal – nagyobb, és ezzel összhangban a 14 évesek és fiatalabbak, valamint a 65 évesek és idősebbek kisebb hányadot tesznek ki, mint Magyarországon átlagosan.

6. ábra

A népesség korösszetétele a Centrope régióban, 2015

Az öregedő korösszetételt jelzik az eltartottsági ráták is, melyek azt mutatják, hogy a gyermek- (0–14 évesek), illetve az időskorúak (65 év feletti) társadalmi szinten mekkora eltartási terhet jelentenek az aktív korúak (15–64 évesek) számára.

7. tábla

Eltartottsági ráták a Centrope régióban, 2015

Centrope régió, országok	Eltartottsági ráták, %			Örege- dési index, %	Eltérés a saját ország átlagától (+/-), százalékpont			
	gyermek	idős	eltartott		eltartottsági ráták			örege- dési index
					gyermek	idős	eltartott	
	népesség				népesség			
Cseh országrész	22,5	27,1	49,7	120,6	-0,2	0,5	0,3	3,2
Magyar országrész	20,4	25,2	45,7	123,5	-1,0	-1,2	-2,2	-0,1
Osztrák országrész	21,1	27,2	48,3	128,5	-0,1	-0,3	-0,4	-0,7
Szlovák országrész	20,7	20,8	41,5	100,5	-0,9	1,1	0,1	9,4
Centrope régió összesen	21,4	26,0	47,4	121,5	-0,4^{a)}	0,3^{a)}	-0,1^{a)}	3,8^{a)}

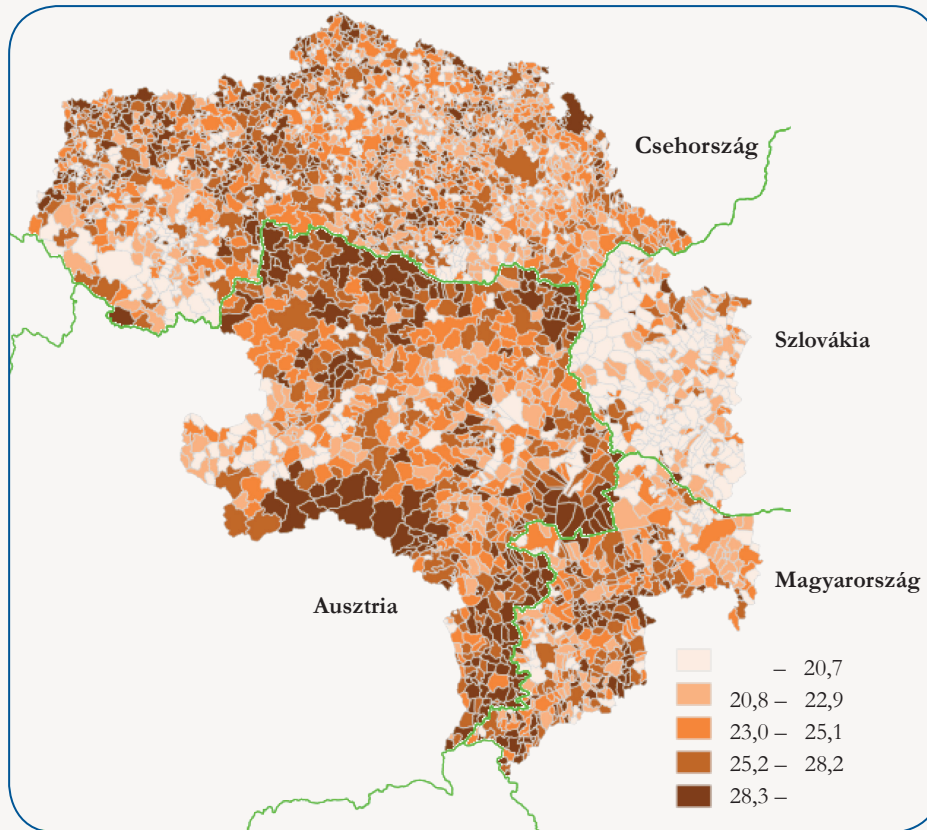
^{a)} A Centrope régió átlagának és Ausztria, Csehország, Magyarország, Szlovákia együttes átlagának különbözete.

A cseh országrészben a legmagasabb az eltartott népesség aránya (50%), a 65 év feletti nagyszámú jelenlétéből adódóan. A mutató értéke a szlovák régióban alakult a legkedvezőbben, csupán a lakosság 42%-át tartották el az aktív korúak.

Az öregedési index az idős népesség gyermeknépességhez viszonyított arányát méri. A mutató szintén a szlovák országrészben volt a legalacsonyabb (101), viszont az osztrák területen a legmagasabb (129).

7. ábra

A 60 évesek és idősebbek aránya a Centrope régióban, 2015
(%)

Oktatás

Az egyre magasabb színvonalú oktatás biztosítása érdekében valamennyi országnak, ezen belül a Centrope régióba tartozó területeknek is célja és érdeke, hogy működő és folyamatosan fejlődő infrastruktúra álljon a tanulni vágyók szolgálatába.

A Centrope régió településeinek 62%-án elérhető a különböző szintű oktatás, illetve az óvodai ellátás, míg – kis lélekszámukból és valamely, széles kínálatot nyújtó nagyváros közelségéből adódóan – 38%-án nem található ilyen intézmény. A 3468 település több mint fele biztosít alapfokú oktatást. Az osztrák és a szlovák országrészben jóval átlagot meghaladó (89 és 72%), míg a magyar és cseh lehatároláson belül – az aprófalvas településstruktúra következtében – átlag alatti (44 és 36%) a magyarországi általános iskolai oktatásnak megfelelő képzést nyújtó helységek aránya. Középfokú oktatási hellyel a Centropén belüli települések 7,8%-a rendelkezik (270), melyek több mint fele Ausztriában található. A felsőfokú képzés jóval kevesebb helyen érhető el, melyek jellemzően a nagyobb városok közül kerülnek ki. A négy ország-rész közötti különbségek itt is láthatók: a térség nagyságával és népességének számával összefüggésben a legtöbb helyen az osztrák és a cseh országrészekben van lehetőség felsőfokú tanulmányokat folytatni. A régió majd minden ötödik városa biztosítja az alap-, a közép- és a felsőfokú oktatás lehetőségét egyaránt.

8. tábla

Az oktatási intézményekkel rendelkező települések aránya a Centrope régióban, 2010/2011

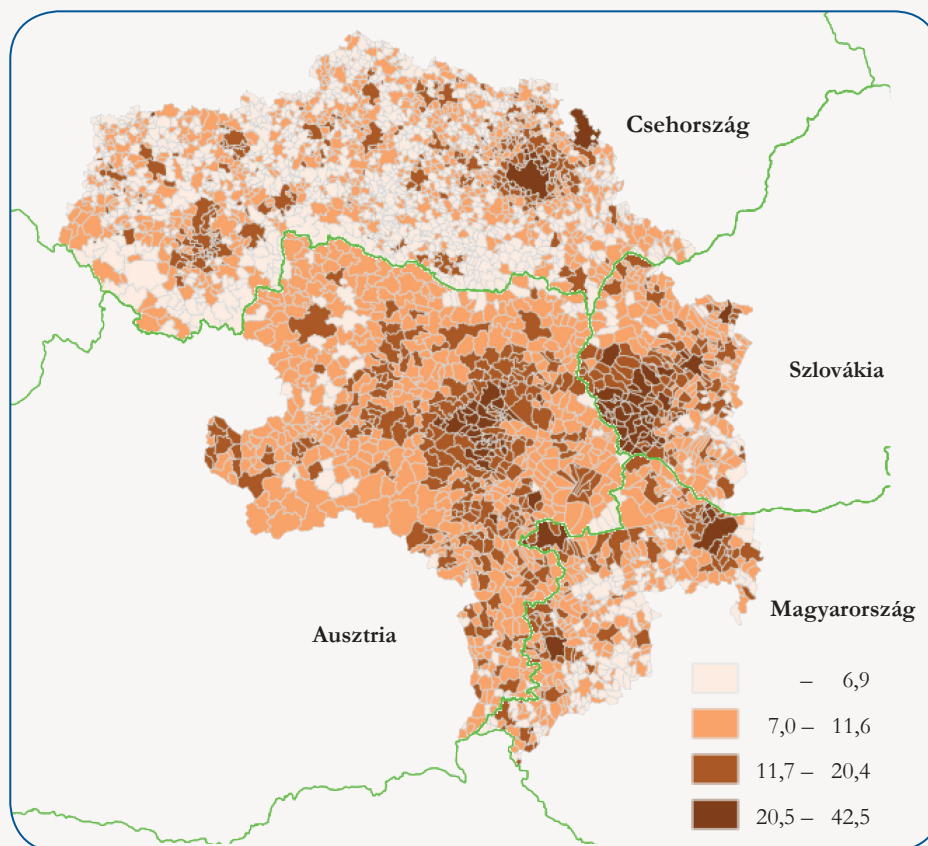
(%)

Centrope régió, országrészek	Óvodával, vagy bármely oktatási intézménnyel	Óvodával	Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú
			oktatási intézménnyel		
rendelkező települések aránya					
Cseh ország rész	48,0	46,3	36,2	4,3	1,1
Magyar ország rész	59,9	57,1	44,1	5,0	1,0
Osztrák ország rész	89,5	18,8	89,1	18,5	3,1
Szlovák ország rész	92,9	92,3	72,2	8,3	1,2
Centrope régió összesen	62,5	45,9	51,8	7,8	1,5

Az egyes országok eltérő struktúrájú oktatási rendszere, a közép- és felsőfokú szakképzések iskola-rendszerbe integrálása nehezen összehangolhatóvá teszi az egyes iskolai szintek meghatározását. Azonban, ahogy hazánkban, úgy a Centrope régió többi országában is – a társadalmi és a munkahelyi elvárások folyamatos változásának következtében – a lakosság iskolázottsági színvonala egyre kedvezőbb képet mutat. A régióban a 2011. évi népszámlálás időpontjában a népesség 16%-a rendelkezett egyetemi vagy főiskolai végzettséggel. A felsőfokú végzettségűek aránya a szlovák és az osztrák országrészekben (6,5 és 0,1 százalékponttal) meghaladta az átlagost, míg a magyar és a cseh területeken (0,4 és 3,2 százalékponttal) elmaradt attól. A nagyvárosi agglomerációk területén a népesség korösszetételével és a munkaerő-piaci adottságokkal összefüggésben a felsőfokú végzettségűek nagyobb koncentrációja figyelhető meg. Mindez különösen a két főváros – Pozsony és Bécs – környezetében szembetűnő.

8. ábra

A felsőfokú iskolai végzettségűek aránya a Centrope régió településein, 2011 (%)

Gazdasági aktivitás

Az egyes országokban végrehajtott népszámlálások mindegyike kiterjedt a lakosság gazdasági aktivitás szerinti jellemzőinek vizsgálatára is. A 2011. évi népszámlálás idején a Centrope régióban az összehasonlítható adatok alapján számba vett teljes népesség 50,7%-a, összesen 3,9 millió fő tartozott a gazdaságilag aktívak közé. A lakosság eltérő korösszetételéből és a gazdasági fejlettségi különbségekből adódóan a négy országrészben valamelyest eltérőek a munkaerőpiaci mutatók. Az aktivitási és a foglalkoztatási ráta egyaránt a legfiatalabb korszerkezetű, a fővárost is magában foglaló szlovák térségben a legmagasabb, azonban itt a munkanélküliség szintén nagyobb a Centrope régió átlagánál. A Győr-Moson-Sopron és Vas megye által felölelt magyarországi területen az idősebb korszerkezettel összefüggésben alacsonyabb az aktivitási és a foglalkoztatási szint, a munkanélküliségi ráta azonban kedvező, az osztrák országrészhez hasonló.

A Centrope régiót alkotó térségek és a négy ország együttes mutatói a határon átnyúló együttműködés térségének kedvezőbb helyzetét tükrözik, a foglalkoztatottsági ráta ugyanis magasabb, a munkanélküliségi pedig alacsonyabb, mint Ausztria, Csehország, Magyarország és Szlovákia összesített átlaga. Ezen belül az egyes térségek és a saját országuk átlagos mutatója között kedvező irányú eltérés a magyarországi és a szlovákiai területek esetében figyelhető meg.

9. tábla

Főbb munkaerő-piaci mutatók a Centrope régióban, 2011

(%)

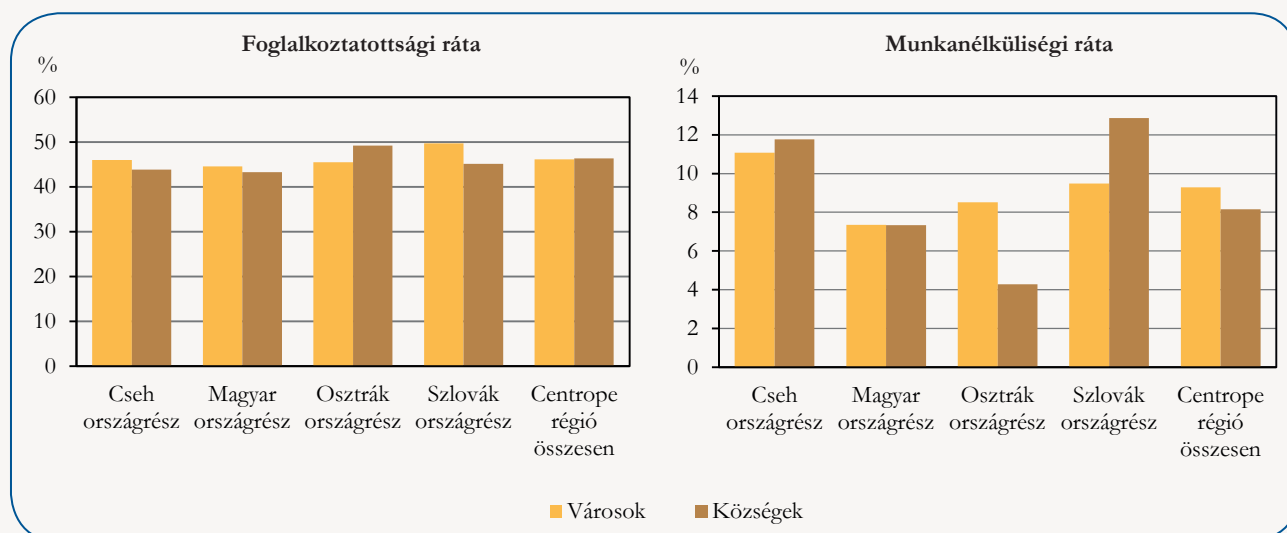
Centrope régió, országrészek	Aktivitási	Foglalkoz- tatási	Munka- nélküliségi	Eltérés a saját ország átlagától (+/-)		
				aktivitási	foglalkoz- tatási	munka- nélküliségi
				ráta		
Cseh országrész	50,9	45,2	11,3	-0,6	-1,3	1,5
Magyar országrész	47,5	44,0	7,3	2,1	4,4	-5,3
Osztrák országrész	50,2	46,7	7,1	-0,6	-1,2	1,2
Szlovák országrész	53,8	48,1	10,6	2,6	5,5	-6,2
Centrope régió összesen	50,7	46,2	8,9	1,2^{a)}	2,0^{a)}	-1,8^{a)}

^{a)} A Centrope régió átlagának és Ausztria, Csehország, Magyarország, Szlovákia együttes átlagának különbözete.

A városok és a községek összehasonlítása – Ausztria kivételével – mindegyik országrészben a városok kedvezőbb helyzetét jelzi. A lakosság aktivitás szerinti megoszlását a magyarországi Győr-Moson-Sopron és Vas megyékben befolyásolta a legkevésbé a település rangja (itt volt a legkisebb a foglalkoztatási és a munkanélküliségi ráták értékének különbsége).

9. ábra

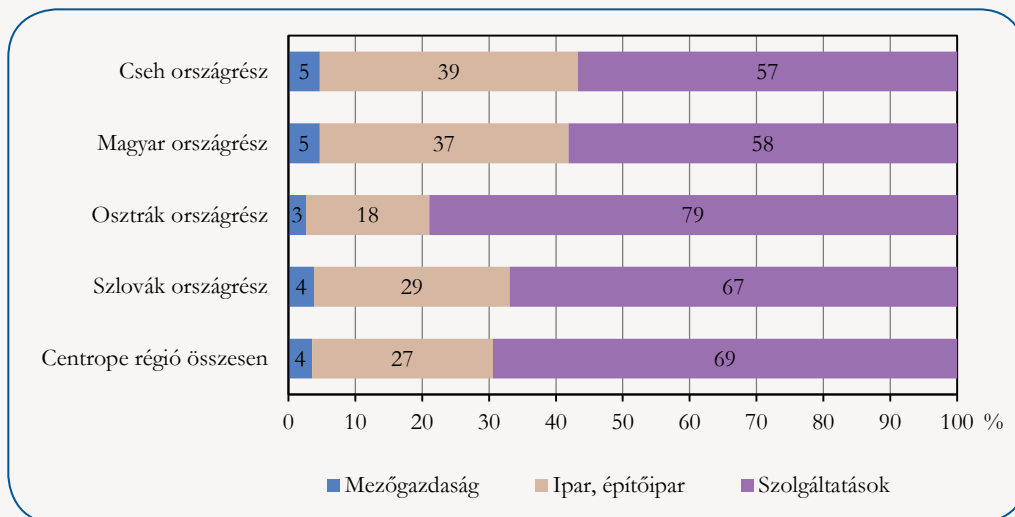
A foglalkoztatottsági és a munkanélküliségi ráta a Centrope régióban, 2011

A legutolsó népszámlálás idején a Centrope régió területén több mint 3,5 millió foglalkoztatott élt. (A népesség területi eloszlásához hasonlóan legtöbbjük ausztriai lakos volt.) Összevont nemzetgazdasági ágak alapján megfigyelve döntő részük a szolgáltatási szektorban talált munkát, azonban az ipar térségi súlyát jelzi, hogy az iparban és az építőiparban dolgozók együttes aránya 27%-ot tett ki.

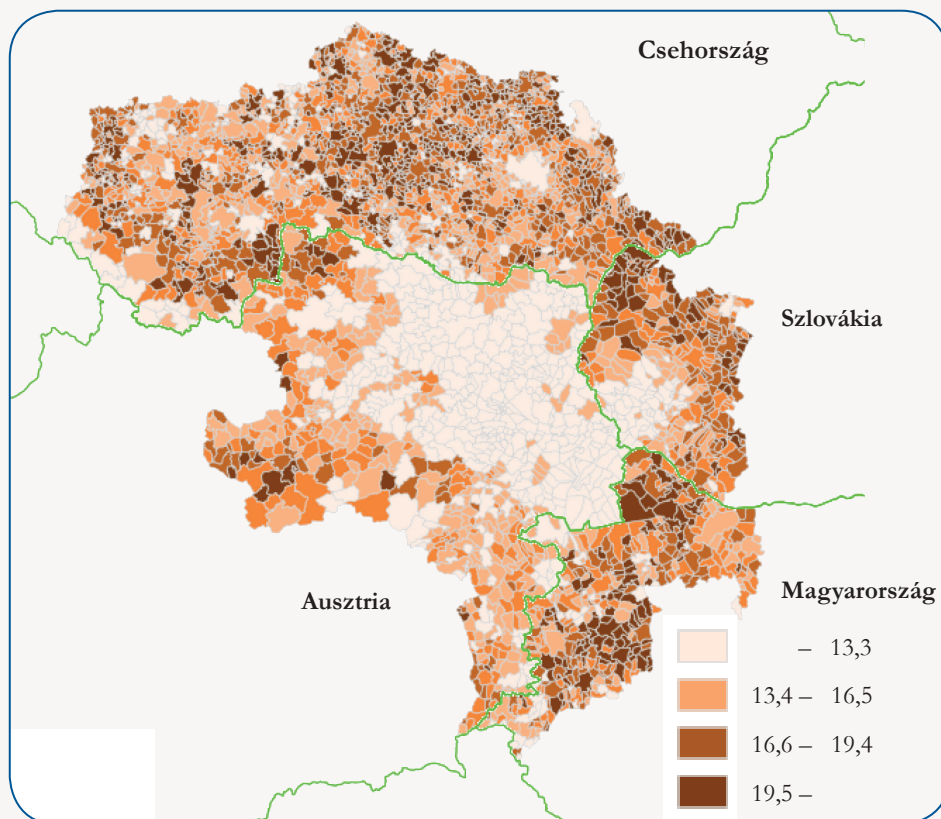
10. ábra

A Centrope régióban élő foglalkoztatottak számának megoszlása
összevont gazdasági ágak szerint, 2011

11. ábra

Az iparban és építőiparban foglalkoztatottak aránya a Centrope régióban, 2011

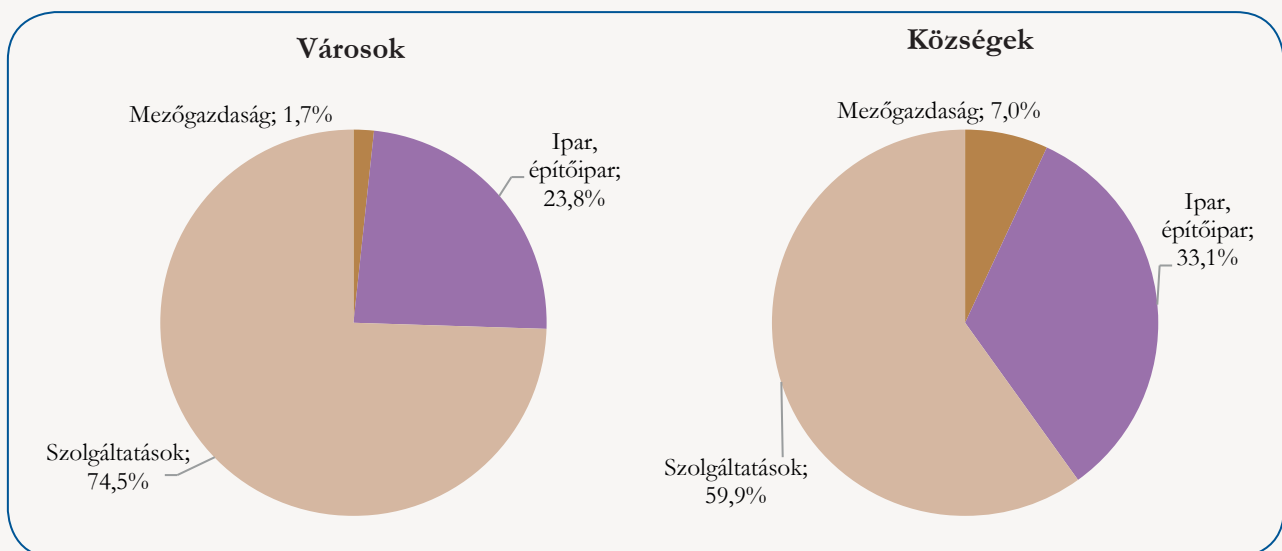

A foglalkoztatottak gazdasági ág szerinti összetétele tükrözi a gazdaságszerkezeti különbségeket. Csehország dél-keleti, Szlovákia dél-nyugati és Magyarország nyugati térségében olyan erős ipari hagyományokkal rendelkező városok találhatók, mint Brünn, Ceske Budejovice, Győr, Szombathely, Pozsony és Trnava. Ezeken a területeken számos járműipari, valamint gépipari szervezet telepedett le az 1990-es évek elején lezajlott gazdasági szerkezetváltást követően, így elsősorban a cseh és a magyar térségben a Centrope régió átlagánál jóval nagyobb az iparban, építőiparban foglalkoztatottak aránya. Az egyes országok közötti különbségek alapján a Centrope régió ausztriai területei mutatnak jelentősebb eltérést: itt minden ötödik településen a foglalkoztatottak háromnegyede vagy annál nagyobb hányada dolgozott a szolgáltatási szektorban, míg a másik három országban csupán néhány településről mondható el ugyanez. Mindez, és a főváros jelenléte következtében a legutolsó népszámlálási adatok alapján az osztrák országban élők 79%-a valamely szolgáltatási ágban talált munkát. Szintén a főváros, Pozsony szerepével magyarázható, hogy a szlovákiai területen ez az arány valamivel felülmúlta a kétharmadot, a Centrope régió másik két térségében azonban a 60%-ot sem érte el.

A városok és a községek között mindegyik országban hasonló különbségek figyelhetők meg, azaz a mezőgazdasági, valamint az ipari és építőipari foglalkoztatottak aránya a falvakban magasabb, ami utóbbi két ágazat esetében jelentős részben az ingázás felvállalását is jelenti.

12. ábra

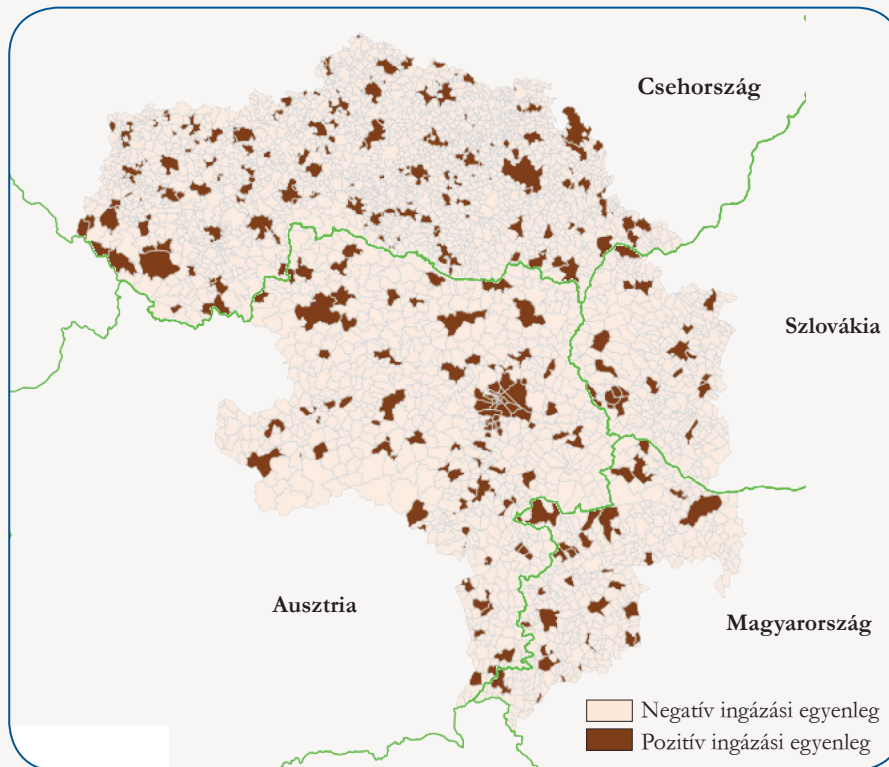
A Centrope régióban élő foglalkoztatottak számának megoszlása településtípus és összevont gazdasági ágak szerint, 2011

Azok a munkavállalók, akik saját lakóhelyükön – mennyiségi vagy szerkezeti okokból – nem tudnak, vagy nem kívánnak munkát vállalni, az ingázást választják. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a Centrope régió településeiről összességében többen jártak el a régió területén kívülre dolgozni, mint ahányan bejártak az itt található településekre. Az egyenleg összesen 43,6 ezer főt mutatott. A négy ország rész összehasonlításában egyedül az osztrák területen haladta meg a bejárók száma az eljárókét, amit a főváros jelentősen befolyásol. Még a szlovák országban egyenlege is negatív, annak ellenére, hogy a Centrope régió második legnagyobb, egyben jelentős munkaerőt vonzó városa (Pozsony) itt található.

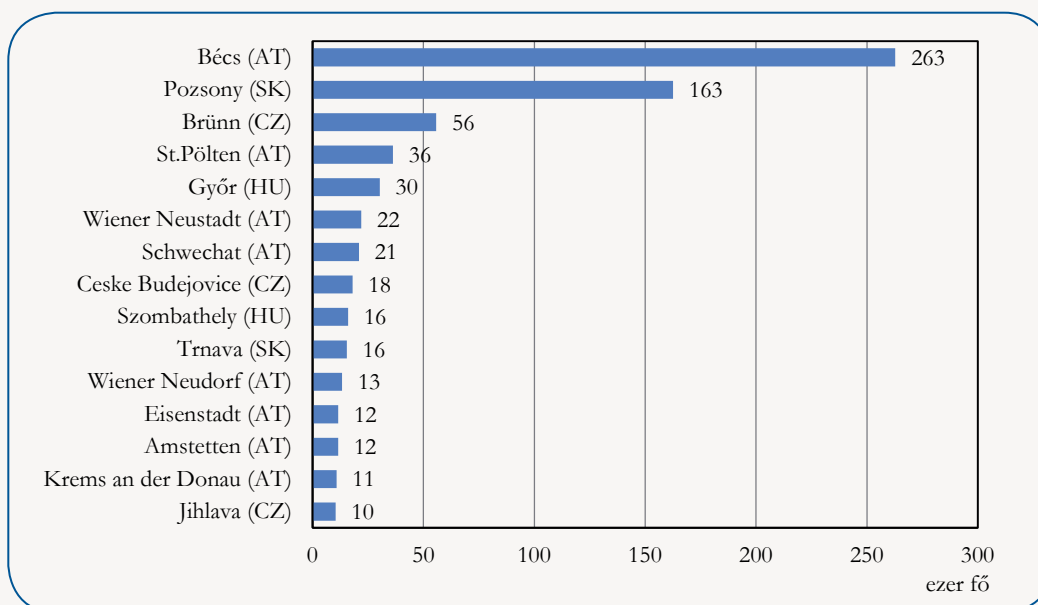
13. ábra

A foglalkoztatottak ingázását illetően pozitív egyenleggel rendelkező települések a Centrope régióban, 2011

14. ábra

A bejáró foglalkoztatottak száma (azokon a településeken, ahol a mutató elérte a tízezer főt), 2011

Az ingázás mértéke természetesen összefügg a települések népességének nagyságával, a helyben elérhető munkahelyek számával. Így nem meglepő, hogy a legtöbb bejárót a legnagyobb népességű és egyben a térség legfontosabb gazdasági centrumait jelentő települések vonzották (a két főváros: Bécs, Pozsony, valamint Brünn, Sankt Pölten és Győr). A Centrope régió legnépesebb városainak agglomerációs övezetében található települések (pl. Wiener Neustadt, Schwechat) munkaerő-vonzó képessége szintén jelen-

tős. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a Centrope régió 3468 települése közül 297 esetében volt több a munkavállalás céljából bejárók száma az eljárókénál, illetve további hét településen egyenlő volt a két mutató. Ezen településekre összesen közel 1,1 millió fő járt be dolgozni, ami a Centrope térségben élő foglalkoztatottak 30%-át jelentette. A legtöbben, közel 263 ezren Bécsbe ingáztak, Pozsonyba közel 163 ezren jártak be. E két főváros mellett a csehországi Brünn, az ausztriai Sankt Pölten és a magyarországi Győr esetében múlta felül az ingázók száma a 30 ezret. Mindhárom település fontos térségi központ.

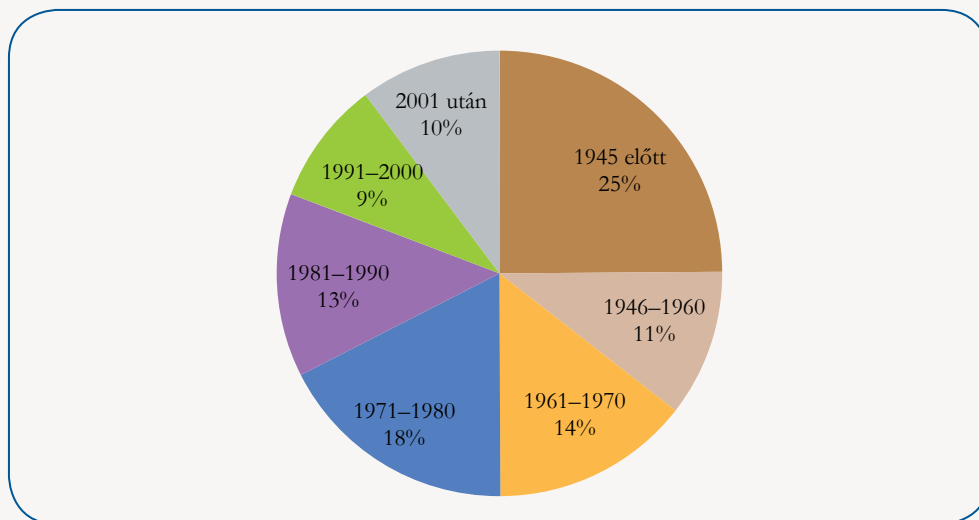
Lakáskörülmények

A 2011-es népszámlálás időpontjában a Centrope régióban 4 millió lakást számláltak össze, melynek – az egyes országokból magába foglaló területi különbségekből adódóan – közel fele Ausztria tartományaiban, negyede a csehországi térségben található. További 17%-uk a szlovák, 7,4%-uk pedig a magyar országrészen van. A lehatárolás országonként a lakásállomány eltérő hányadát – Ausztriában 45, Szlovákiában 36, Csehországban 22, míg Magyarországon alig 6,8%-át – érinti.

A Centrope régió területén száz lakásban átlagosan 208 személy élt. A térségen belül Ausztriában, és annak valamennyi tartományában ennél kisebb, míg a többi országrészen átlagot meghaladó volt a laksűrűség.

15. ábra

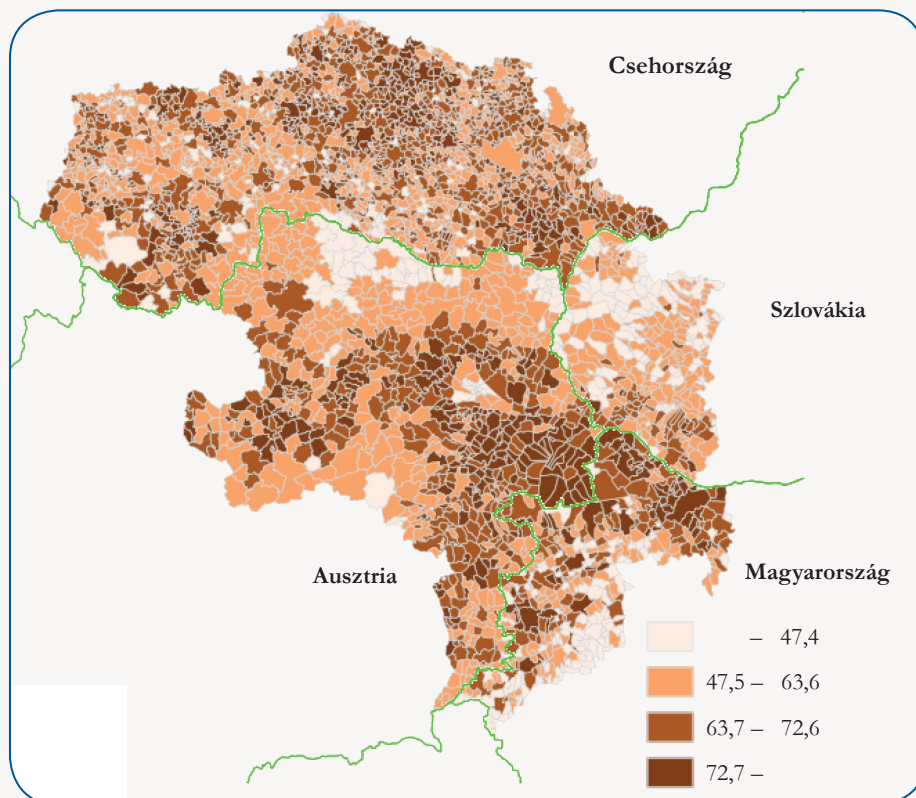
A lakásállomány megoszlása építési idő szerint a Centrope régióban, 2011

A Centrope régió egészének, és – az osztrák fővárostól eltekintve – az azt alkotó országrészek lakásállományának korösszetétele nem mutat jelentős különbséget. Az urbanizációs folyamatok, illetve a gazdasági fellendülés következményeként a hatvanas évektől kezdődően a lakásépítések számában mindenütt növekedés volt. A lakásállomány több mint hattizede így 50 évesnél fiatalabb. Az osztrák országrészen – a fővárosi történelmi városmag-állománya hatására – ez az arány 8,0 százalékponttal kisebb, míg a szlovák, a cseh és magyar részen – 6,5, 7,2, valamint 12 százalékponttal – nagyobb az átlagosnál. A történelmi nagyvárosokban, illetve a jelentős útvonalaktól, autópályáktól távol eső területeken magasabb az 1960 előtt épült lakások hányada. A nagyobb városok környezetében sokan választják a nyugodtabb vidéki életet, felvállalva ezzel a munkahelyre, esetleg iskolába történő ingázás velejárait. Ezen agglomerációs folyamatoknak köszönhetően a frekvenciált útvonalak, illetve a gazdaságilag is fejlett és munkalehetőséget biztosító nagyvárosok vonzáskörzetében jelentős számban épültek lakások az elmúlt évtizedek során.

16. ábra

Az 1960 után épült lakások aránya, 2011 (%)

Megjegyzések:

A százalék- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli adatokból számítottuk.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

A népességre vetített mutatókat lakónépességi adatok alapján számítottuk.

További információk a <http://www.centropemap.org> oldalon olvashatók.

Jelmagyarázat:

– = a megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.

0 = a mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

info@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6789